

Tiedonlukutaito – avain yhteiskuntaan

Hyvinvoiva, tiedollisesti ja taloudellisesti kilpailukykyinen yhteiskunta edellyttää tiedonlukutaitoisia kansalaisia.

Digitalisoituneen yhteiskunnan arjessa ja tietokäytännöissä tarvitsemme monenlaisia informaatio-, media-, digi- ja monilukutaitoja. Tiedonlukutaito tuottaa yhteiskunnallista osallisuutta. Se on myös ehto sille, että saavutamme digitalisaatiolla tavoittelemamme kansantaloudelliset edut sekä takaamme yhdenvertaiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen.

Suomella on erityisen hyvät edellytykset erottautua tiedonlukutaidon huippumaana. Jotta tavoite tiedonluku-

taidosta koko väestön kansalaistaitona saavutetaan, tarvitaan aiempaa systemaattisempaa toimintapolitiikkaa ja kansallisen informaatiolukutaidon strategian rakentamista.

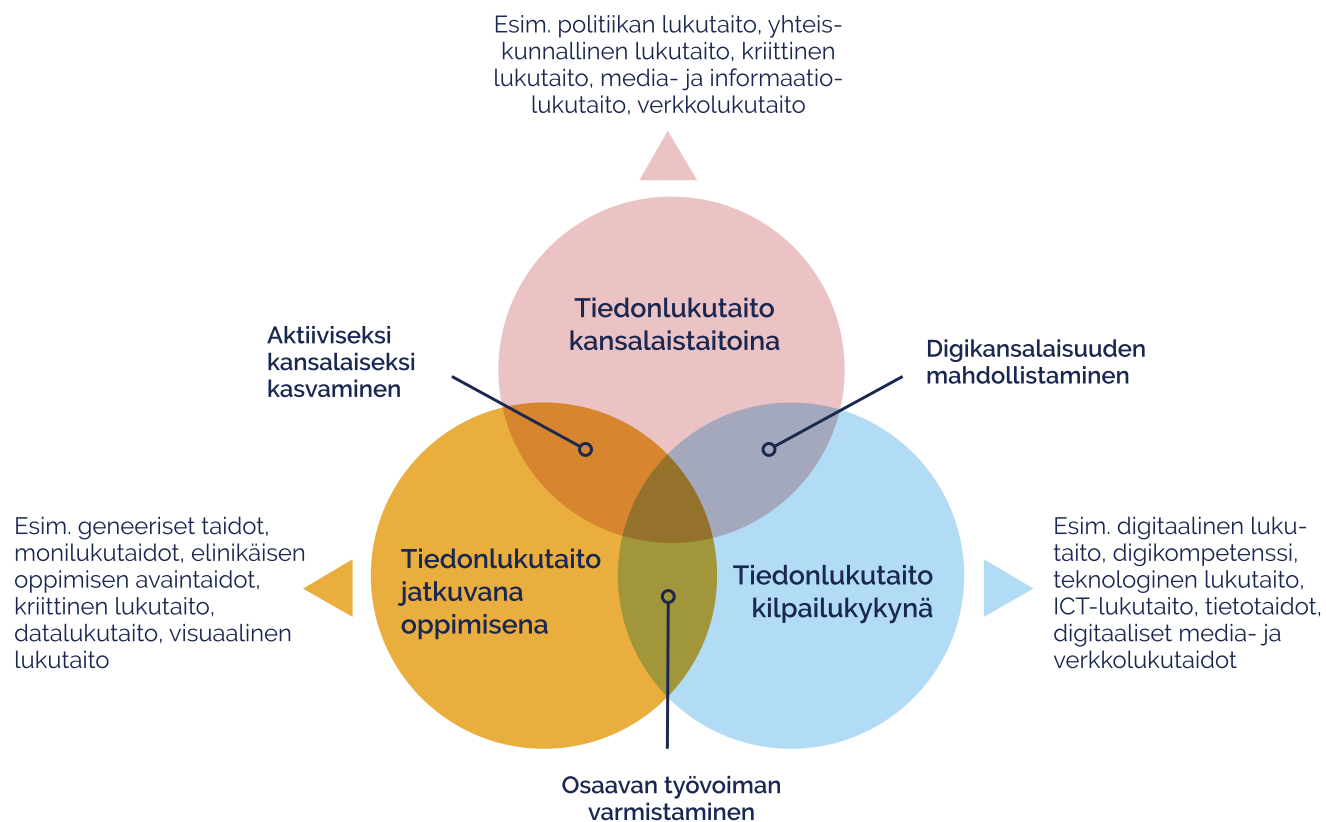
Politiikkasuositukset:

- 1.** Tiedonlukutaito on ymmärrettävä kansalaistaidoksi, joka tukee laaja-alaista osallisuutta digitalisoituneessa yhteiskunnassa.
- 2.** Tiedonlukutaito on määriteltävä kansalaisten hyvinvointia, osallistumismahdollisuuksia ja vuorovaikutusta tukevana osaamisena.
- 3.** Tiedonlukutaito on nostettava hallinnon aloja yhdistäväksi strategiaksi.

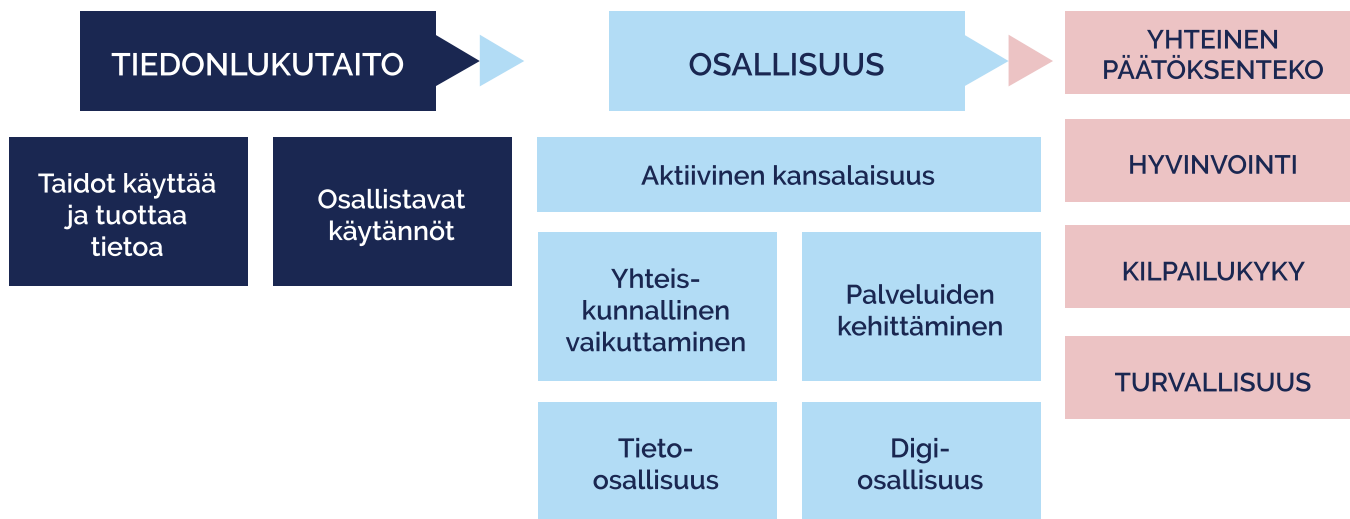
Tavoitteena tiedonlukutaitoiset ja osallistuvat kansalaiset

Tiedonlukutaito on keskeisesti yhteydessä kansalaisten hyvinvointiin. Se antaa ihmisille mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon, omaan elämäänsä ja oppimiseensa. Digitalisoituneessa yhteiskunnassa tiedonlukutaidon rooli kansalais-taitona korostuu, koska tiedon määrä on kasvanut ja monenlaista tietoa on helposti saatavilla. Tiedonlukutaito osana tietopolitiikkaa merkitsee sitä, että tiedonlukutaidolla on monenlaisia yhteiskunnallisia merkityksiä henkilökohtaisista taidoista uramahdollisuuksiin ja aina teknistaloudellisiin innovaatiovaikutuksiin asti.

Digitalisaatio korostaa entisestään aktiivisen kansalaisuuden tavoitetta. Jotta kansalaiset voivat olla yhteiskunnallisesti aktiivisia, osallistuvia ja innovatiivisia, heillä on oltava monipuoliset tiedonlukutaidot esimerkiksi siitä, miten hyödyntää digitaalisia palveluja tai vaikuttaa omaa hoitoonsa terveydenhuollossa.

Tiedonlukutaidon yhdistävä strategia: osallistumiskäytännöistä kohti kansalais-osallisuutta tukevaa politiikkaa.

” Ei riitä, että tietoa on saatavilla, vaan kansalaiset tarvitsevat taitoja, resursseja ja kyvykkyyttä osallistua.

Taitoja, resursseja ja kyvykkyyttä osallistua

Osallisuus ei ole ainoastaan digiosallistumista tai tieto-osallisuutta. Tiedonlukutaidon politiikkaan tarvitaan lisää huomiota osallistaviin tietokäytäntöihin eli siihen, miten kansalaisten tiedon hyödyntämistä ja tuottamista tukevia käytäntöjä kehitetään. Ei riitä, että tietoa on saatavilla, vaan kansalaiset tarvitsevat taitoja, resursseja ja kyvykkyyttä osallistua.

Tiedonlukutaidottomalla kansalaisella on vähän osallistumisen keinoja. Tiedonlukutaidon edistämisen tavoitteissa tulisikin paremmin huomioida sosiokulttuuriset tietokäytännöt eli miten ihmiset käyttävät, etsivät ja hyödyntävät tietoa. Tiedonlukutaito ei koostu ainoastaan yksilöllisistä taidoista. Tieto ja sen merkitys rakentuvat arkielämän käytäntöjen kautta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kansalaisten monipuolisten tiedollisten kykyjen tukeminen heijastuu yhteis-

kunnassa esimerkiksi kilpailukykyyn, koulutustasoon tai demokratian toteutumiseen.

Osallisuutta ja yhteistyön merkitystä voidaan nostaa esiin myös normiohjauksen tasolla. Tiedonlukutaidon politiikkaa edistetään paitsi kuumiskäytännöillä, myös kuulluksi tulemisella, sosiaalisella vuorovaikutuksella ja toimijoiden välisellä dialogilla. Digiosallistumismahdollisuudet ovat tärkeä osa kansalaisten sosiaalista osallisuutta ja yhteiskunnallisen toimijuutta.

TOIMENPIDESUOSITUKSET:

Tiedonlukutaito yhdistäväksi strategiaksi ja osaksi tietopolitiikkaa

Tutkimusnäyttöön nojaten suosittelemme muutosta, jossa tiedonlukutaito nähdään laajemmin kuin vain koulutuksellisenä tarpeena tai tiedonhankkimisen taitona.

Tiedonlukutaito on ymmärrettävä kansalaisten osallisuutta ja vuorovaikutusta edistävänä osaamisena, joka lisää kansalaisten osallistumisedellytyksiä yhteiskuntaan.

Laaja hyvinvointipoliittinen ymmärrys tiedonlukutaidosta edellyttää, että yhtäältä on kehitettävä osallisuuden käytäntöjä sekä nostettava tiedonlukutaito hallinnon aloja yhdistäväksi strategiaksi. Tiedonlukutaito on integroitava osaksi hyvinvointipolitiikkaa sekä tietopolitiikkaa.

1. Ohjelmista käytäntöön

Tiedonlukutaito on saatettava politiikkaohjelmista käytäntöön vahvistamalla yhtenäistä, hallinnon aloja yhdistävää tiedonlukutaidon

strategiaa. Nyt tiedonlukutaitoa edistetään sirpaleisesti erillisissä hankkeissa ja eri hallinnon aloilla.

2. Integroiminen tietopolitiikkaan

Suosittelimme myös, että tiedonlukutaitoa edistetään aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja integroituna tietopolitiikkaan. Se on osa läpileikkaavaa yhteiskuntapolitiikkaa ja yhdistää monia hallinnonaloja.

Kansalaisten tiedonlukutaidon edistäminen on tietopolitiikan toimeenpanoa, kuten vaikuttamista päätöksenteon tietoperustaan, tieto-osaamisen vahvistamista ja luotettavan tiedon tuottamista.

3. Hallinnonalat ja puoluerajat ylittävä yhteistyö

Tiedonlukutaidon edistäminen on osa tietopolitiikkaa. Tietopolitiikan visiona on, että Suomessa tieto ja teknologia palvelevat ihmistä. Siksi tarvitaan toimenpiteitä tiedon laadun ja luotettavuuden varmistamiseksi. Tietopolitiikalla edistetään tiedon tehokasta, turvallista ja eettistä hyödyntämistä ja hallintaa.

Siinä linjataan periaatteet, joilla turvataan päätöksentekokykyä, kansalaisten hyvinvointia sekä kestävää ja turvallista yhteiskuntaa. Yhteinen tieto- ja teknologiapolitiikka edellyttää hallinnonalat ja puoluerajat ylittävää yhteistyötä.

Tiedollisella kilpailukyvyllä taloudellista kilpailukykyä ja yhteistä päätöksentekoa

Tiedonlukutaitoiset kansalaiset ovat innovatiivista työvoimaa ja tiedollisella kilpailukyvyllä rakennetaan Suomeen taloudellista kilpailukykyä. Digitalisoituneen yhteiskunnan rakentamisen arvoja ovat avoin tieto, jatkuva oppiminen ja tiedonlukutaitoinen väestö. Kansalaisten tiedonlukutaidon ymmärretään näin olevan sekä yksityiselämän voimavara että elinkeinoelämän kilpailutekijä. Toisin sanoen tiedonlukutaitoisten kansalaisten tavoite on samanaikaisesti tavoite kohti yksilöiden hyvinvointia ja resurssiviisasta yhteiskuntaa.

Tiedonlukutaito heijastuu yhteiskunnalliseen, terveydelliseen ja taloudelliseen hyvinvointiin, mutta on myös edellytys kustannustehokkaille digitaalisoiduille palveluille. Digitaaliset palvelut voivat tehostaa julkisia palveluja, mutta tämä kehitys edellyttää kansalaisten monipuolisia tiedonlukutaitoja. Resurssiinsaassa yhteiskunnassa digitalisointi tehostaa ja automatisoi palveluja, mutta koko tavoite vaarantuu, jos kansalaisten tiedonlukutaitoja ja resursseja osallistua ei huomioida ja kehitetä yhteiskunnallisesti merkittävänä tekijöinä.

” **Kansalaisten tiedonlukutaito on yksityiselämän voimavara ja elinkeinoelämän kilpailutekijä.**

PRO SHADE

Tietoon pohjautuva
jaettu päätöksenteko
terveydenhuollossa

Julkaisu: 10/2024

Kirjoittajat: Anna-Aurora Kork (Vaasan yliopisto)
ja Tuuli Turja (Tampereen yliopisto)

Toimittaja: Jarkko Kumpulainen

Taitto & kuvitus: Noora Huppunen

Lisätietoa: Tuuli Turja, tuuli.turja@tuni.fi

Tutkimukset:

Kork A-A, Turja T, Kurkela K, Jones M, Jäntti A. (2023): *Informaatiolukutaito osallisuuden ja hyvinvoinnin politiikkana*. *Politiikka* 65(4), 269-297.
<https://doi.org/10.37452/politiikka.127226>

Kork, A-A., & Turja, T. (2023). *Kansalaistaitoja vai kilpailukykyä? Informaatiolukutaidon toimintapoliittiset rehykset*. *Hallinnon tutkimus*, 42(1), 70-88.
<https://doi.org/10.37450/ht.116982>

DUODECIM

PROSHADE – Ratkaisuja resurssiviisaaseen terveydenhuoltoon

Politiikkasuosituksen on tuottanut PROSHADE-tutkimuskonsortio. Tutkimme tietoon pohjautuvaa jaettua päätöksentekoa terveydenhuollossa. Tavoitteenamme on tuottaa ratkaisuja resurssi- viisaaseen terveydenhuoltoon kehittämällä taloudellisen ja vaikuttavuustiedon sekä potilaiden tuottaman tiedon käyttöä.

Tiedonlukutaito on keskeinen tema potilaan ja terveydenhuollon ammattilaisen välisessä jaetussa päätöksenteossa. Tiedonlukutaito tukee myös terveydenhuollon digitalisaatiolla tavoiteltujen hyötyjen saavuttamista.

PROSHADE-hanke on osa Suomen akatemian yhteydessä toimivan Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) Literacy-ohjelmaa. Tutkimusohjelmassa etsitään ratkaisuja siihen, miten tietoa voidaan käyttää kriittisesti ja rakentavasti niin yksilöiden kuin yhteiskunnallisen päätöksenteon ja toiminnan tukena.

Löydät lisää hankkeemme tuottamia politiikkasuosituksia **verkkosivuiltamme**.